

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Az elévülés szabályai

Szerző:

Szimuly László

2013. október 31.

Bevezetés

A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény az elévülést a szerződés megszűnésének egyes esetei című fejezetben tárgyalja. A 2013. évi V. törvény (Új Ptk.) a kötelmek közös szabályai között foglalja össze azokat a rendelkezéseket, amelyek nemcsak a szerződéses viszonyokra, hanem a többi kötelelemre is alkalmazást nyerhetnek. A kötelmek közös szabályainak összeállításával a jogalkotó tulajdonképpen a hatályos joganyag alkalmazása kapcsán kialakult bírói gyakorlatot kodifikálja, melynek „célja, hogy az ebben a részben megjelenő szabályokat ne kelljen megismételni az egyes kötelemfakasztó tényeknél.”¹ Ilyen közös szabályként fogalmazza meg a törvény többek közt az elévülésre vonatkozó rendelkezéseket is. A kötelmi jogi rész koncepcionális változásán túl azonban a jogalkotó az egyes jogintézmények kapcsán - így az elévülés tekintetében is - módosításokat fogalmaz meg a hatályos szabályozáshoz képest. Az alábbiakban - a jogintézmény alapvető szabályain túl - az Új Ptk. elévülésre vonatkozó rendelkezéseit fogom bemutatni.

I. Az elévülés

„Az elévülés egy kifogás formájában érvényesülő hatalmasság, amely a magánjogban a kötelezettet olyan helyzetbe hozza, hogy a vele szemben a kifogás hiányában egyébként érvényesíthető igényt megszüntesse.”² Az elévülés egyik legfontosabb joghatása, hogy a követelés meghatározott idő eltelte után bírói úton többé nem érvényesíthető. Ennek indoka, hogy hosszabb idő elteltével a bizonyítás megnehezülhet, továbbá amennyiben „hosszabb idő telik el anélkül, hogy igénye érvényesítése érdekében a jogosult bármit tenne, kialakul az a törvényi vélelem, hogy a

---

1 PTK. MAGYARÁZAT 507.

2 BÍRÓ 542.

jogosultnak az igény érvényesítéséhez fűződő érdeke már nem áll fenn.”³ A bírói érvényesíthetőség megszűnése azonban nem jelenti egyúttal a kötelelem megszűnését is. Tekintettel arra, hogy az alanyi jog az elévülést követően is fennáll, a kötelelemhez kapcsolódnak bizonyos reflexhatások, melyeket a törvény külön nevesít.

Az időmúlásnak, mint jogi ténynek az igény érvényesíthetősége szempontjából kétféle jogkövetkezménye lehet: jogvesztés vagy elévülés. Főszabály szerint a határidőt elévülési jellegűnek kell tekinteni; az Új Kódex 6:21. §-a kimondja: „*az időmúlás jogvesztéssel akkor jár, ha ezt jogszabály kifejezetten így rendeli.*”

Az általános elévülési határidő öt év, azonban a törvény általánostól eltérő elévülési határidőket is meghatározhat. Különös elévülési határidővel találkozhatunk például a szerződés megtámadására vonatkozó szabályok körében. A 6:22. § (2) bekezdése szerint: „*Az elévülés akkor kezdődik, amikor a követelés esedékessé válik.*” A teljesítés idejét a felek meghatározhatják határnap vagy határidő megjelölésével. Határnap megjelölése esetén a követelés az adott napon válik esedékessé, határidő megállapítása esetén pedig annak utolsó napja lesz az esedékesség időpontja. A felek a törvényben meghatározott elévülési határidő mértékétől írásbeli megállapodással eltérhetnek. A hatályos szabályozáshoz képest - amely kizárja az elévülési idő meghosszabbításának lehetőségét - ez a megfogalmazás némileg bővíti a felek rendelkezési jogosítványait a határidő módosítása tekintetében. A hatályos szabályozás indoka, hogy a túl hosszú elévülési idő az esetleges későbbi bizonyítás elnehezülését eredményezheti. A jogalkotó álláspontja szerint azonban az ezzel kapcsolatos nehézségeket a feleknek kell viselniük. A felek fenti jogosultságát azonban a Kódex 6:22. § (4) bekezdése korlátozza, eszerint: „*Az elévülést kizáró megállapodás semmis.*”

II. Az elévülés joghatásai

Az Új Ptk. az elévülés joghatásai tekintetében kimondja, hogy amennyiben a törvény kivételt nem tesz, az elévült követelés bírósági eljárásban való érvényesítése nem lehetséges. A 6:23. § (2) bekezdése pedig rögzíti az elévülés egyik legfontosabb joghatását, miszerint: „Az *elévülés a kötelezettnek a szolgáltatás teljesítésére vonatkozó kötelezettségét nem érinti; az elévült követelés alapján teljesített szolgáltatást a követelés elévülésére tekintettel visszakövetelni nem lehet*”. Az Új Kódex változatlan formában tartja fenn azt a rendelkezést, miszerint: „A *főkövetelés elévülésével az attól függő mellékkövetelések is elévülnek. A mellékkövetelések elévülése a főkövetelés elévülését nem érinti.*” A fenti szabály dogmatikai indoka az, hogy a mellékkövetelés a főköveteléshez képest járulékos jellegű.

A 6:23. § (4) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „Az *elévülést a bírósági vagy hatósági eljárásban nem lehet hivatalból figyelembe venni*”; továbbra sincs akadálya azonban annak a bírói gyakorlatnak, amely lehetővé tette az elévült követelés perbeli megállapítását. Amennyiben tehát a jogosult által előterjesztett marasztalási kereset ellen a másik fél elévülési kifogást terjeszt elő, a felperes marasztalási keresetét megállapítási keresetté változtathatja át. Ilyenkor azonban a perköltséget minden esetben a jogosultnak kell viselnie. A bírósági eljárásban egyéb okból nem érvényesíthető követelések érvényesíthetőségének hiányát a bíróságnak hivatalból figyelembe kell vennie.

III. A mögöttes felelősséggel kapcsolatos szabályok

A mögöttes felelősség a főkötelezett valamely vagyoni kötelezettségének a teljesítéséért való másodlagos, közvetett helytállási kötelezettség. A Legfelsőbb Bíróság 1/2007. PJE határozatában egységesítette a mögöttesen felelős személlyel szemben érvényesíthető igény elévülésével kapcsolatban alkalmazandó szabályokat. A jogegységi tanács álláspontja szerint, tekintettel arra, hogy a mögöttesen felelős és a főkötelezett ugyanazon kötelezettség teljesítéséért felelnek, „a követelés elévülése mind a főkötelezettel, mind a mögöttesen felelőssel szemben

ugyanabban az időpontban [...] kezdődik”⁴, továbbá „a mögöttesen felelős személlyel szembeni követelés elévülése a főkötelezettől való behajthatatlanság igazolt megállapíthatóságáig nyugszik.”⁵ Az Új Ptk. Kodifikációs Főbizottsága vitatja a jogegységi tanács azon álláspontját, miszerint a főkötelezettel és a mögöttesen felelős személlyel szemben támasztható követelés azonos. Álláspontja szerint, a felelősség jogcímei a főkötelezett és a mögöttesen felelős vonatkozásában eltérnek, ezért „a másodlagosan felelős személyekkel szemben az elévülés csak a követelésnek a főkötelezettel szembeni igazolt behajthatatlanságával kezdődik.”⁶ A Kódex a jogegységi tanács álláspontjával szakítva a kezesség szabályai körében egyértelművé teszi, hogy a kezes tartozásának esedékessé válásához a jogosult kifejezett teljesítési felhívása szükséges [6:422. § (1) bekezdés].

IV. Az elévülés nyugvása

Az elévülés klasszikus értelemben vett nyugvása azt jelenti, hogy az elévülési idő a nyugvás időtartamával meghosszabbodik. Erre akkor kerülhet sor, ha a jogosult önhibáján kívül nem képes igénye érvényesítésére. A klasszikus értelemben vett nyugvást - a forgalombiztonságra tekintettel - már a hatályos Ptk. is meghaladottnak tekintette, és kimondta, hogy az elévülés nyugvására okot adó körülmény megszűnését követően, amennyiben a nyugvás ideje alatt az elévülési idő eltelt vagy abból egy évnél kevesebb van hátra, a jogosultnak az igényérvényesítésre fennmaradó idő tekintetében - az elévülési idő mértékéhez képest - korlátozott lehetőségei vannak.

Az Új Ptk. 6:24. § (1) bekezdése szerint: „Ha a követelést a jogosult menthető okból nem tudja érvényesíteni, az elévülés nyugszik”. Az Új Kódex még példálózó jelleggel sem sorol fel az elévülés nyugvására okot adó körülményeket. A „menthető ok” értelmezését a jogalkotó az egyedi ügyben ítélező bíróságra bízta, ezáltal a korábbi bírói gyakorlat értelmezései az Új Ptk. hatálybalépésével is irányadónak tekinthetők. A (2) bekezdés - a hatályos szabályokkal megegyezően - kimondja, hogy az akadály megszűnését követően a követelés egy éven belül akkor is

---

4 1/2007. PJE (rendelkező rész 2. pont)

5 Uo. (rendelkező rész 3. pont)

6 PTK. MAGYARÁZAT 520.

érvényesíthető, ha ez alatt az elévülési idő eltelt, vagy abból egy évnél kevesebb van hátra. Egy éves vagy ennél rövidebb elévülési idő esetében a követelés az akadály megszűnését követő három hónapon belül érvényesíthető.

Lényeges változást jelent, hogy az Új Ptk. elhagyja azt a szabályt, amely az elévülés nyugvása alkalmazását írta elő abban az esetben, ha „*a jogosult a lejárát után a teljesítésre halasztást adott*”. Az Új Ptk. Kodifikációs Főbizottságának álláspontja szerint ugyanis a teljesítésre adott halasztást tulajdonképpen nem lehet elhatárolni a megegyezés módosításától és az egyezségtől, amely jogi tények az elévülés megszakadását eredményezik. További változás az Új Kódexben, hogy a törvény a 6:24. § (3) bekezdésében kimondja, hogy az elévülés nyugvását követő egy éves és három hónapos határidő alatt nincs helye az elévülés újbóli nyugvásának. Ugyanezen bekezdés második fordulata azonban - szemben a jelenlegi bírói gyakorlattal - lehetővé teszi az elévülés fenti határidők alatt történő megszakítását azzal az eltéréssel, hogy a megszakítás következtében az egy éves vagy a három hónapos határidő számítása kezdődik újra.

V. Az elévülés megszakítása

„Az elévülés megszakításával az elévülési idő újból kezdődik.”⁷ Az Új Ptk. konzekvensen megszakítást említ, kifejezve ezzel, hogy a megszakítás tényének megállapításához a jogosult aktív magatartására van szükség. A törvény a 6:25. § (1) bekezdésében taxatív felsorolja azokat a feltételeket, amelyek az elévülés megszakítását eredményezik. Ilyennek tekinti a Kódex a tartozásnak a kötelezett részéről történő elismerését, amely nem azonosítható az ún. tartozáselismeréssel, tekintettel arra, hogy a részletfizetés vagy akár a kamattartozás fizetése, stb. a tartozás elismerésének minősül.⁸ Az Új Ptk. elévülést megszakító okként ismeri el a kötelelem megegyezéssel történő módosítását és az egyezséget, továbbá a követelés bíróság előtti érvényesítését, ha a bíróság az eljárást befejező jogerős érdemi határozatot hozott. Az utóbbi megszakító ok szempontjából irreleváns, hogy a bírósági eljárást megindító kereset marasztalásra

---

7 PTK. MAGYARÁZAT 523.

8 Vö. BH 2012/171.

vagy megállapításra irányul, továbbá e tekintetben nincs különbség a rendes és választottbírósi eljárás között sem. A 6:25. § (1) bekezdés c) pontjában foglalt feltétellel - amely a megszakításhoz a bírósági eljárás jogerős érdemi határozattal történő befejezését követeli meg - a törvény „annak kívánja elejét venni, hogy a Pp. szerint érdemi határozat hozatalára nem alkalmas keresettel is meg lehessen szakítani az elévülést.”⁹ Végül, megszakítja az elévülést a követelés csődeljárásban történő bejelentése. A (3) bekezdés úgy rendelkezik, hogy „*Ha az elévülést megszakító eljárás során végrehajtható határozatot hoztak, az elévülést a kötelelem megegyezéssel való módosítása és a végrehajtási cselekmények szakítják meg.*”

Változást hoz a hatályos joganyaghoz képest az Új Kódex a tekintetben, hogy elhagyja az elévülést megszakító okok köréből a követelés teljesítésére irányuló írásbeli felszólítást. A Kodifikációs Főbizottság álláspontja szerint ennek indoka, hogy „E megszakítási ok ellentétes az elévülés intézményének lényegével”¹⁰, amennyiben a jogosultat igénye érvényesítése helyett az elévülés bekövetkezésének kitolására ösztönzi.¹¹

---

9 PTK. MAGYARÁZAT 525.

10 PTK. MAGYARÁZAT 523.

11 Az álláspontot bírálja LESZKOVEN in *Az elévülés. Az elévülést megszakító körülmények*

Felhasznált irodalom:

1. Vékás Lajos (szerk.): *A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal* (Complex, Budapest 2013.)
2. Bíró György: *Az elévülés intézménye (Sectio Juridica et Politico, Miskolc, Tomus XXVI/2. 2008.)*
3. *A Legfelsőbb Bíróság 1/2007. PJE jogegységi határozata*
4. Leszkoven László: *Az elévülés. Az elévülést megszakító körülmények*
(http://www.leszkoveniroda.hu/content.php?cid=cont_4f7b1cd01ae987.30251053)